

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи і
фінансових послуг

Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ПЕМАШКАЛО

СТРАХУВАННЯ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність	072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	"Митна справа"
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:

д.е.н., професор

підписано КЕП

Наталія ВНУКОВА

к.е.н., доцент

Ольга РАЦ

Завідувач кафедри
митної справи і фінансових
послуг

Вікторія ТИЩЕНКО

Гарант програми

Олексій НАЙДЕНКО

Харків
2023

ВСТУП

Функціонування дієвої системи захисту інтересів фізичних і юридичних осіб неможливе без високої страхової культури суспільства. Це вимагає від громадян і підприємців глибокого рівня обізнаності з теорії та практики страхування, систематизованих знань з питань організації страхової справи.

Мета навчальної дисципліни: підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та прикладні проблеми у сфері страхування в умовах ринкових відносин. Для досягнення мети поставлені такі основні завдання: набуття здобувачем стійких знань з теорії та практики страхування, організації страхової справи, фінансів страхових компаній; оволодіння практичними навичками обґрунтування доцільності страхування, вибору умов страхування для захисту майнових інтересів, надання й отримання страхових послуг.

Мета навчальної дисципліни – надання здобувачам необхідних теоретичних основ, методичних рекомендацій і практичних навичок щодо оподаткування ЗЕД різними податками, зборами та обов'язковими платежами.

Завданнями навчальної дисципліни є:

вивчення основних законодавчих і нормативних актів, які регламентують страхову діяльність в Україні;

ознайомлення з засадами функціонування страхового ринку;

вивчення та характеристика основних інструментів державного регулювання страхового ринку;

вивчення особливостей страхування різних галузей: особистого страхування, майнового страхування, страхування відповідальності;

розгляд основ актуарних розрахунків та фінансів й фінансової стійкості страховиків.

Об'єктами навчальної дисципліни «Страхування» є страхові відносини з приводу купівлі-продажу, надання й отримання страхових послуг; принципи та механізм функціонування страхового ринку; засади страхової діяльності, фінансів та забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.

Предмет дисципліни – теоретичні, методичні й прикладні аспекти формування та реалізації страхових відносин на страховому ринку.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР02	СК01
ПР04	ЗК06

ПР05	СК02, СК10
ПР07	СК01
ПР10	СК01, СК11
ПР13	СК02
ПР16	СК11
ПР17	СК10
ПР21	ЗК02
ПР23	ЗК02, СК01

де, ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування..

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондовий ринок.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність страхування та засади страхової діяльності.

Тема 1. Сутність і класифікація страхування.

Сутність страхування як економічної категорії. Функції та принципи страхування. Договір страхування. Системи страхування. Класифікація страхування. Обов'язкове та добровільне страхування. Страхова премія, страхова сума та страхове відшкодування, умовна та безумовна страхова франшиза.

Тема 2. Страховий ринок та його державне регулювання.

Страховий ринок та суб'єкти страхування. Страховий ринок України: його структура, стан та державне регулювання. Особливості реалізації страхової послуги. Перестраховування та співстраховування. Страхова компанія як базова ланка страховому ринку. Державний нагляд за страховою діяльністю.

Змістовий модуль 2. Галузі страхування.

Тема 3. Особисте страхування.

Сутність та особливості особистого страхування. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків. Медичне страхування.

Тема 4. Майнове страхування.

Загальна характеристика майнового страхування. Страхування майна. Сільськогосподарське страхування. Транспортне страхування. Страхування технічних ризиків. Страхування фінансово-кредитних ризиків.

Тема 5. Страхування відповідальності.

Економічна сутність страхування відповідальності. Характеристика та особливості основних різновидів страхування відповідальності.

Змістовий модуль 3. Основи фінансів страховиків.

Тема 6. Основи актуарних розрахунків.

Поняття про страховий ризик. Сутність актуарних розрахунків. Показники страхової статистики. Склад та структура тарифної ставки. Розрахунок тарифів з ризикових видів страхування. Особливості розрахунку тарифних ставок зі страхування життя.

Тема 7. Фінанси та фінансова стійкість страховиків.

Особливості грошових потоків у страхуванні. Страхові резерви та порядок їх формування. Доходи, витрати та фінансові результати страховика. Умови забезпечення платоспроможності страховика.

Перелік практичних (семінарських), лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Перелік практичних (семінарських), лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Обчислити суму страхового відшкодування; розглянути варіанти відшкодування збитків з використанням умовної і безумовної франшизи; порівняти умови використання систем страхування
Тема 2. Завдання 2.	Обрати страхового посередника (страхового брокера); визначати особливості страхового ринку України порівняно з іншими країнами та світом; оцінити рівень концентрації страхового ринку, провести розрахунки за договорами співстрахування та перестрахування
Тема 3. Завдання 3.	Оцінити можливість використання особистого страхування для забезпечення захисту майнових інтересів працівників (фізичних осіб); обрати програми медичного страхування для колективної форми страхування співробітників; аналізувати привабливість і доцільність накопичувальних форм страхування для одночасного примноження вільних коштів і забезпечення страхового захисту життя та здоров'я свого та членів родини
Тема 3. Лабораторна робота 1	Аналіз умов особистого страхування в Україні
Тема 4. Завдання 4.	Оцінити можливість використання страхування для забезпечення інтересів підприємства щодо захисту його майна; обрати та обґрунтувати доцільності страхування певного виду майна підприємства; обрати й обґрунтувати доцільність страхування нерухомого особистого майна; обґрунтувати економічну необхідність страхування рухомого особистого майна
Тема 4. Лабораторна робота 2	Аналіз умов страхування майна та відповідальності в Україні
Тема 5. Завдання 5.	Оцінити можливість підприємства щодо ймовірних вимог за шкоду перед третіми особами; обрати та обґрунтувати доцільність страхування певного виду професійної відповідальності; обґрунтувати доцільність страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів; обґрунтувати економічну необхідність страхування відповідальності за якість виготовлення продукції
Тема 6. Завдання 6	Розрахувати показники страхової статистики й оцінювати адекватність страхових тарифів; обчислити складові елементи страхових тарифів, страхові тарифи та вартість страхових послуг зі страхування життя та з видів страхування, інших, ніж страхування життя
Тема 6. Лабораторна робота 3	Актuarні розрахунки зі страхування життя
Тема 7. Завдання 7	Обчислити страхові резерви та здійснювати їх розміщення; оцінити фінансову платоспроможність, стійкість і надійність страховика на підставі його публічної звітності
Тема 7. Лабораторна робота 4, 5	Розрахунок і аналіз фінансових результатів діяльності та платоспроможності страхової компанії; оцінювання стійкості та платоспроможності страхової компанії

3. Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 7	Вивчення лекційного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів
Тема 1 – 7	Підготовка до практичних та лабораторних занять
Тема 1 - 7	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань
Тема 1 – 7	Підготовка до виконання компетентісно-орієнтованих завдань
Тема 1 – 7	Підготовка до контрольних робіт та колоквиуму

Кількість годин лекційних, лабораторних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні: лекція (Тема 2 – 5), проблемна лекція (Тема 1, 6 – 7).

Наочні (демонстрація (Тема 1-7)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 7), лабораторні роботи (тема 3, 4, 6, 7) індивідуальне завдання (Тема 7).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: компетентнісно-орієнтовані завдання (14 балів), виконання лабораторних робіт (14 балів), виконання індивідуального завдання (10 балів), письмова контрольна робота (10 балів), колоквіум (12 балів).

Семестровий контроль: Іспит.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна програма «Митна справа».
Семестр VI
Навчальна дисципліна "Страхування"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (тестове). (10 балів)

1. Страховий тариф – це:

- а) ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування;
- б) розмір страхової відповідальності за договором страхування;
- в) ставка страхової виплати з одиниці страхової суми за визначений період страхування;
- г) розмір страхового внеску за визначений період страхування.

2. Ризик у страхуванні - це:

- а) ймовірність загибелі або пошкодження майнового об'єкту, що прийнятий на страхування;
- б) певна подія, на випадок якої проводиться страхування, і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;
- в) майновий об'єкт, що прийнятий на страхування;
- г) ступінь небезпеки виникнення тієї чи іншої події.

3. До пропорційної форми перестраховування відносять договір:

- а) ексцедента збитковості;
- б) ексцедента збитку;
- в) ексцедента різниці;
- г) ексцедента суми.

4. Право на отримання відшкодування за шкоду, пов'язану зі смертю потерпілого внаслідок ДТП:

- а) мають особи, які знаходяться на утриманні потерпілого;
- б) мають особи, яких перелічено в заповіті;

в) мають усі родичі;

г) ніхто не має.

5. За договорами добровільного страхування медичних витрат не визнається страховим випадком подія, яка трапилась у результаті:

а) самогубства (замаху на самогубство) застрахованої особи;

б) навмисного заподіяння застрахованою особою собі тілесних ушкоджень;

в) участі застрахованої особи у народних заворушеннях, повстаннях або військових діях;

г) усі відповіді правильні.

6. Страховик звільняється від відшкодування збитків у страхуванні морських суден за умови:

а) всі відповіді правильні;

б) зникнення судна безвісті;

в) повної загибелі судна;

г) неморехідності судна.

7. Рівень виплат визначається як:

а) співвідношення кількості договорів, за якими страхова подія настала, до загальної кількості укладених договорів страхування;

б) співвідношення загальної кількості укладених договорів страхування до кількості договорів, за якими страхова подія настала;

в) правильної відповіді немає;

г) співвідношення загальної суми страхових виплат до загальної суми страхових премій.

8. Ризикова надбавка входить до складу:

а) основної частини нетто-тарифу;

б) навантаження;

в) нетто-ставки;

г) витрат на ведення справи.

9) До власних коштів страховика НЕ належать:

а) кошти статутного капіталу;

б) нерозподілений прибуток;

в) кошти страхових резервів;

г) кошти резервного капіталу.

10) Документ, що складається страховиком та підтверджує факт настання страхового випадку називається:

а) страховим сертифікатом;

б) страховим свідоцтвом;

в) страховим актом;

г) страховим полісом.

Завдання 2 (діагностичне) (тип 1). (6 балів)

Ви є власником сільськогосподарського підприємства. Які договори страхування вам доцільно укласти для забезпечення безпеки вашого бізнесу?

Завдання 3 (діагностичне) (тип 2). (6 балів)

Страхувальник укладає комбінований договір страхування свого майна загальною вартістю 2 000 тис. грн. Базовий тариф зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ становить 0,9%, а зі страхування майна від пошкоджень в результаті води і протиправних дій третіх осіб - 1,4%. За результатами андеррайтингу рівня страхового ризику встановлена знижка у розмірі 10% базового страхового тарифу. Визначити розмір страхового платежу.

Завдання 4 (діагностичне) (тип 3). (6 балів)

Підприємство застрахувало будівлю на випадок пожежі вартістю 500 тис. грн. на суму 200 тис. грн. У результаті пожежі майно постраждало на суму 203 тис. грн. Визначити розмір страхового відшкодування за системою першого ризику (або системою пропорційної відповідальності).

Завдання 5 (діагностичне) (тип 4). (6 балів)

Обчислити страховий тариф для продукту з ризикового виду страхування, якщо очікувана

ймовірність настання страхового випадку – 3 %, важкість збитку – 0,2, надбавка безпеки – 5 % основної частини нетто-ставки, частка навантаження у страховому тарифі – 15 %.

Завдання 6 (евристичне). (6 балів)

Підприємство, на якому Ви працюєте в аналітичному відділі, планує застрахувати своє майно. Страховик був обраний за найбільш привабливими умовами страхування. Оскільки планується страхування на велику суму, керівництво доручило Вам провести аналіз діяльності страховика на підставі публічної звітності з метою остаточного прийняття рішення щодо страхування. З відкритих джерел Вам вдалося знайти наступну інформацію про страховика станом на кінець останнього року. Оцінити платоспроможність цієї страхової компанії та зробити висновки щодо подальшої співпраці з нею. Визначити, яка ще інформація була б необхідна Вам для прийняття обґрунтованого рішення.

Таблиця 1

Фінансові показники (витяг з балансів)

Показник	Значення, тис. грн
Баланс, тис. грн.	489373,3
Необоротні активи, у т.ч.:	270892,0
- нематеріальні активи (залишкова вартість)	891,0
Оборотні активи, у т.ч.:	218278,6
- частка перестраховика у страхових резервах	12828,1
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	202,7
Власний капітал:	336739,7
- статутний капітал	254257,5
- додатковий капітал	241,5
- резервний капітал	3189,4
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	79051,4
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, у т.ч.:	63493,0
- страхові резерви	63493,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	89140,6
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0

Таблиця 2

Показники страхової діяльності

Показник	Значення, тис. грн
Валові страхові премії, у т.ч.	110663,0
- сума страхових премій, належних перестраховкам	35617,6
Валові страхові виплати, у т.ч.	63024,6
- сума страхових виплат, компенсована перестраховиками	8944,5

Затверджено на засіданні кафедри митної справи і фінансових послуг протокол № ____ від «__» _____ 20__ р.

Екзаменатор

д.е.н., проф. Внукова Н.М.

Зав. кафедри

д.е.н., проф. Тищенко В. Ф.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове). (10 балів)

За кожну вірну відповідь на тест – 1 бал.

Завдання 2 (діагностичні, тип 1- 4). (по 6 балів за кожен тип завдання)

- 0 – завдання не вирішено зовсім або вирішено концептуально не правильно
- 2 – обґрунтовано розрахунки та наведено розрахункову формулу (за необхідності);
- 2 - наявність вірно проведених розрахунково-аналітичних процедур;
- 2 – наведено повні та обґрунтовані висновки.

Завдання 3 (евристичне). (6 балів)

- 1,5 – обґрунтовано розрахунки та наведено розрахункові формули (за необхідності);
- 3 - наявність вірно проведених розрахунково-аналітичних процедур;
- 1,5 – наведено повні та обґрунтовані висновки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Страхування : навчальний посібник / Мельник Т. А., Сибірцев В. В. - Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. – 307с.
2. Страхування: навчальний посібник / О.О. Сосновська. – К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. – 328 с.
3. Проноза П. В. Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів: навчальний посібник [Електронний ресурс] / П. В. Проноза, І. М. Чмутова, М. М. Берест. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 203 с. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28181>

Додаткова

4. Внукова Н. М. Сучасний стан та тенденції розвитку страхування в умовах воєнного стану / Н. М. Внукова // Страхувальний ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку»: матеріали доповідей Міжнародного науково-практичного круглого столу, 17 листопада 2022 р. : тези допов. / За заг ред.: Костюк В.А. – К.: НУБіП України, 2022. – С. 9-10. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28524>
5. Внукова Н.М. Актуальні питання розвитку ринку страхування / Н.М.Внукова Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 листопада 2023 р. Київ : НУХТ, 2023. С.134-136. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30640>

6. Внукова Н. М. Оцінка фінансового потенціалу страхових компаній / Н. М. Внукова // Страховий ринок України у світлі євроінтеграції: новітні виклики та тренди: Збірник матеріалів VI Міжн. науково-практичної конференції, м. Київ, 23 березня 2023 р. - К.: КНЕУ, 2023. С.13-14. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29849>
7. Внукова Н. М. Оцінка впливу моделі державного регулювання на розвиток ринку фінансових послуг / Н. М.Внукова , С. А. Ачкасова // Ринок фінансових послуг : погляд у майбутнє: монографія .- Київ: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, ФОП Ямчинський О.В., 2019.- С. 80-101. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25105>
8. Внукова Н. М. Теоретичні аспекти визначення сутності конкурентоспроможності страхових компаній / Н. М. Внукова, Е. Р. Мамедова // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. – 2020. – № 4. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26286>.
9. Євроінтеграційні аспекти розвитку ринків фінансових послуг : монографія / Н. М. Внукова, Р. Пукала, В. А. Смоляк [та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Внукової, Р. Пукала. – Харків : Ексклюзив, 2018. – 178 с <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/18677>
10. Конкурентоспроможність страхового ринку України в умовах активізації глобалізаційних процесів: колективна монографія [текст] / за матеріалами праць наукової групи і науковою редакцією д-ра екон. наук, проф. Л. В. Шірінян. – К. : Видавництво Ліра-К, 2020. – 404 с.
11. Тимчак М.В. Реформування страхової діяльності в Україні: концептуальні підходи та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / М.В. Тимчак, І.П. Чепара // Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка» – 2023. – № 1(61). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/278500>.
12. Чуницька І.І. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану / І.І. Чуницька, Л.М. Богріновцева // Інфраструктура ринку. – 2023. – № 71. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/46.pdf.
13. Vnukova N & Davydenko D & Achkasova S & Yagolnitskyi O, 2022. Assessing the Activities of Insurance Companies Due to the Disease of Private Pension," Economic Studies journal, Bulgarian Academy of Sciences - Economic Research Institute, issue 5, pages 179-194. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28226>
14. Vnukova N. Identifying changes in insurance companies' competitiveness on the travel services market / N. Vnukova, N. Opeshko, E. Mamedova // Insurance Markets and Companies. – 2020. – Vol. 11. – P. 53-60. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25386>.

Інформаційні ресурси

15. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 року № 1909-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

16. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 року № 1953-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

17. Страхування: НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance>.

18. Страхування. Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=9225>